

Zelo važna pridobitev

V deželnem svetu se nadaljuje razprava o zakonskem osnutku za deželno gospodarsko programiranje. Osutek določa organe, ki bodo pristojni za deželno načrtovanje, ter tudi postopke, po katerih se bo ta važna dejavnost razvijala. Kot smo poročali, se je slovenski svetovalec dr. Škerk že v okviru pristojne komisije zavzemal, naj bi v stalni odbor izvedencev za gospodarsko programiranje vključili tudi slovenskega strokovnjaka (konkretno iz vrst Slov. gospodarskega združenja), da bi se na ta način spoštovalo načelo, po katerem mora pri obravnavanju in reševanju problemov, ki neposredno zadevajo slovensko narodnostno skupnost, sodelovati tudi predstavniki naše skupnosti.

Večina članov komisije se je s predlogom načelno strinjala, tako da je zastopnik večine dr. Mizzau v svojem referatu izrecno omenil, da bo predsednik stalnega odbora za načrtovanje zaslišal tudi mnenje predstavnika SGZ, kadar bo to potrebno. Tako je namreč treba to'mačiti 9. člen predloženega osnutka.

Na seji deželnega sveta pa so svetovalci KPI predložili popravek oziroma dopolnitev k že omenjenemu 9. členu, ki se je glasil takole: »Kadarkoli gre za vprašanja, ki zadevajo slovensko skupnost, za zgodovinske značilnosti krajev, za umetniško bogastvo kot tudi za razvoj kulture, jezika, vseh vrst šol in vseh obstoječih slovenskih ustanov, bo povabljen na sejo odborov za programiranje izvedencev za posamezna področja, ki ga bodo predlagali trije slovenski svetovalci, izvoljeni v deželni svet«.

Ta predlog je s tehtnimi izvajanjimi utemeljil svetovalec dr. Šiško, ki je zlasti poudarjal, kako je važno, da dobi jasno pravno obliko načelo, po katerem ima slovenska manjšina pravico, da sodeluje pri obravnavanju problemov, pri katerih je neposredno prizadeta. S tem popravkom se je seveda strinjal tudi svetovalec dr. Škerk, ki je v svojem govoru zlasti naglasil, da je treba gospodarsko programiranje vskladiti z obveznostmi, ki izhajajo iz 3. člena posebnega statuta in ki predvidevajo enakopravnost ter zaščito naše narodnostne skupnosti. Zato je prisotnost slovenskega izvedencev povsem upravičena, zlasti če pomislimo, da se pri industrijskem razvoju vedno razlašča zemlja, ki je last Slovencev.

Po intervenciji predstavnika demokratijske skupine dr. Mizzaua, ki je v bistvu sprejel dopolnitev 9. člena zakonskega osnutka, je predsednik deželne vlade Berzanti predlagal v odobritev tole besedilo: »V vseh primerih, kadar se bo raz-

(Nadaljevanje na 2. strani)

SLOVO OD WINSTONA CHURCHILLA

Zadnji boj Winstona Churchilla se je končal v nedeljo zjutraj, in čeprav so bili vsi pripravljeni na to novico, ker pač ni bilo nikaega upanja, da bi si mogel veliki, že nad 90-letni državnik opomoči od možranske kapi, ki ga je zadela 15. januarja, je njegova smrt vendarle pretresla svet, tako kakor še nobena po umoru predsednika Kennedyja v novembru 1963. Kakor je bil Kennedy za Ameriko posebljen simbol mladosti in zagona proti novim ciljem, tako je bil Winston Churchill za Anglijo simbol poguma in odporne sile, ves svet pa je videl v njem enega največjih državnikov našega časa, človeka, ki je več kot enkrat odločilno posegel v sodobno zgodovino sveta. Nedvomno pa je Churchill ena največjih, če ne sploh največja osebnost angleške zgodovine. Po svoji vitalnosti, pogumu in državnih sposobnostih je bil iz testa tistih, ki so si v prejšnjih časih osvajali kraljestva in ustanavljali dinastije. Toda Churchill je bil sin demokratične dobe in kljub vsemu svojemu ugledu in vsej svoji politični moči se je skrupolozno držal političnih pravil britanske demokracije. On, veliki zmagovavec druge svetovne vojne, človek, ki si je upal izzvati Hitlerja in se z jedkim, prezirljivim sarkazmom rogal njegovim grožnjam, je kmalu po koncu vojne flegmatično in samo po sebi razumljivo sprejel politični poraz pri parlamentarnih volitvah in se umaknil v zasebno življenje, kjer se je lotil pisanja svojih spominov na drugo svetovno vojno — še eno veliko delo, za katero je dobil tudi veliko priznanje, Nobelovo nagrado za književnost.

ZNAL JE NAVDUŠITI SRCA

Toda njegova smrt nas je pretresla prav posebno ne le zato, ker smo ga občudovali kot vojskovodjo in državnika, ampak predvsem zato, ker smo imeli do njega osebni odnos, kakor do nobenega drugega velikega politika naših dni. Spominjamo se hridih, dolgih mesecev tistega neskončnega leta od padca Francije do Hitlerjevega napada na Sovjetsko zvezo, ko je Anglija pod Churchillovim vodstvom sama držala fronto proti hitlerizmu in fašizmu, ki sta se zdela tedaj na višku svoje moči. Ves svet je vsak dan, vsako uro pričakoval začetek napovedane Hitlerjeve invazije v Anglijo, ki je bila oblegana trdnjava, napadana iz zraka in z morja. Toda ta trdnjava je imela hladnokrvnega, mirnega, mitično pogumnega poveljnika, ki je flegmatično kadil svojo cigaro, kadar se je oziral v zrak, kjer so se njegova redka lovska letala upirala sovražnim letalskim jatam, ali ko si je ogledoval razvaline londonskih katedral in največjih javnih zgradb, kakor je bila spodnja zbornica. Toda kadar je vzel svojo silovito cigaro iz ust in začel govoriti britanskemu ljudstvu, je znal navdušiti vsa srca

za obrambo domovine in demokracije, da so začela biti z novim pogumom in odločnostjo. S Churchillom je doživela Anglija najbolj dramatične dneve in največjo junško epopejo svoje zgodovine. Z njo pa je doživljal tiste napete in velike trenutke ves svet.

VLIVAL NAM JE POGUM

Spominjamo se, kako smo polni napetosti tajno poslušali po radiu njegove govore, v katerih se je v najbolj nevarnih dneh norčeval iz dozdevno nepremagljivih sovražnikov in jim napovedoval neizogibni poraz, ki je potem tudi neizogibno prišel. Njegove pogumne besede so nam vlivale novega upanja in novega poguma v odporu proti nečloveškima fašističnima sistemoma, ki sta si razdelila celinsko Evropo in se pripravljala, da si skupaj s tretjim — japonskim — fašizmom razdelita svet. Po vsakem Churchillovem govoru sta se nam zazdela manj močna in bolj zagotovo obsojena na propast. Imel je izreden dar, da je znal vzbujati in ljudeh zaupanje v ideale demokracije in v zmago stvari, za katero se je bojeval. Imel pa je še drug izreden državniški dar — da je znal razgrniti pred ljudmi nova obzorja, obzorja v bodočnost. Bil je prvi, ki je vrgel v ozračje od vojne raztrgane in duhovno opustošene Evrope idejo o združenji Evropi, idejo, ki se je takoj prijela in začela bujno poganjati. Že takrat smo zavidali angleški narod za takega državnika in demokratičnega voditelja. In angleški narod je postal pod njegovim vodstvom ena sama vojska, vsi, moški, ženske in otroci, pripravljena, da sprejme boj na življenje in smrt z nacisti, če bi vdrli na britanska tla. Govoril jim je: »Branili bomo svoj otok za vsako ceno. Bojevali se bomo na obalah. Bojevali se bomo na krajih izkrcavanja. Bojevali se bomo na poljih in na cestah. Bojevali se bomo na gričih. Nikoli se ne bomo vdali.« Ta njegov pogum je potegnil vse za seboj in budil ponos in zaupanje v britanskih ljudeh. Hitler se je začel obotavljati — in ni napadel. Zakaj ne, je zgodovinarjem še zdaj vanka. Toda rešitev te uganke je gotovo Churchill in tisto, kar je znal vzdramiti v angleškem narodu v najbolj tragični uri njegove zgodovine.

Bil je močna, duhovno samostojna državniška in voditeljska osebnost, kakršno lahko rodi le demokracija. In dal nam je vzgled, kako se je treba bojevati za svobodo domovine in za demokracijo.

Truplo Winstona Churchilla, ki je umrl v nedeljo zjutraj, leži od srede na parah v Westminster Hall (v parlamentu), kjer bo ostalo do pogreba v soboto.

Pogreba se bodo udeležili kralji in predsedniki vlad iz mnogih zahodnih in vzhodnih držav.

RADIO TRST A

• NEDELJA, 31. januarja, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 9.30 Slovenske zborovske skladbe Vinka Vodopivca in Vasilija Mirka; 10.00 Prenos svete maše iz stolnice sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Winnetou« (Karl May), dramaturgiral Joško Lukež. Četrty del — igra RO., vodi Lojzka Lombar; 12.00 Nabožne pesmi; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 13.30 Glasba po željah; 15.30 »Blaumilchov kanal«, radijska drama, ki jo je napisal Ephraim Kichon, prevedel Saša Martelanc. Igra RO., režira Stana Kopitar; 16.30 Simfonična dela Carla Marie von Webra; 18.30 Kino včeraj in danes. Pripravil Sergij Vesel; 20.30 Iz slovenske folklorne - Niko Kuret: »Pratika za drugo polovico februarja«; 21.00 Vabilo na ples; 22.00 Klasična simfonija.

• PONEDELJEK, 1. februarja, ob: 12.15 Iz slovenske folklorne - Niko Kuret: »Pratika za drugo polovico februarja«; 17.20 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu. Pripravil Jože Peterlin; 18.30 Koncertisti naše dežele. Kitarist Bruno Tonazzi; 19.15 Ploščice za vas. 16. Quiz oddaja. Pripravil Danilo Lovrečič; 20.35 Baldassare Galuppi: Podeželski filozof, opera v treh dejanjih.

• TOREK, 2. februarja, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.20 Italijanski na po radiu (spopolnjevalni tečaj); 18.30 Sodobna simfonična glasba; 19.15 Radijska univerza - Tone Penko: Kraška flora (11) »Pritlikavi šetraj«; 20.35 Kulturni odmevi — Dejstva in ljudje v deželi; 22.00 Slovenske novele 19. stoletja - Alfonz Pirc: »Na počitnicah«; 23.00 V ritmu cha-cha-cha.

• SREDA, 3. februarja, ob: 11.35 Radio za šole (za prvi tečaj ljudskih šol); 12.15 V Trstu pred sto leti; 13.30 Prijetna srečanja, izbor motivov in izjavjavcev; 17.25 Radio za šole (za prvi tečaj ljudskih šol); 18.30 Nove ploščice resne glasbe. Pripravil Piero Rattalino; 19.15 Higijena in zdravje, pripravil dr. Rafko Dolhar; 20.35 Simfonični koncert Orkestra Italijanske Radiotelevizije iz Turina. Vodi Serge Fournier. Sodeluje pianist Tony Lenzi. V odmoru (približno ob 21.15) Knjižne novosti - Franc Jeza: Alberto Bevilacqua in njegova knjiga »La califfa«.

• CETRTEK, 4. februarja, ob: 12.15 Za smeh in dobro voljo. Besedilo: Danilo Lovrečič; 17.20 Italijanski na po radiu. (Spopolnjevalni tečaj); 18.30 Glasbena oddaja za mladino. Pripravil Dušan Jakomin; 19.15 Poglavja iz zgodovine slovenske književnosti - Vinko Beličič: »Prešernovo opravičevanje Juliji«; 20.35 »Tretji plača«, radijska drama, ki jo je napisala Tončka Curk. Igrajo člani RO., režira Jože Peterlin. Delo je bilo priporočeno na lanskem natečaju RAI-a Italijanske Radiotelevizije za izvirna slovenska radijska dramska dela.

• PETEK, 5. februarja, ob: 11.35 Radio za šole (za drugi tečaj ljudskih šol); 12.15 Pomenek s poslušavkami; 17.25 Radio za šole (za drugi tečaj ljudskih šol); 18.30 Slovenski solisti - Trio Lorenz: Matija Lorenz, klavir; Tomaž Lorenz, violina in Primož Lorenz, violončelo; 19.15 Odporniško glanje v italijanskem pripovedništvu - Giorgio Pulini: »Se o rezistenci kot kroniki«; 21.00 Koncert operne glasbe. V odmoru (približno ob 21.30) Znanost in tehnika - Slavko André: Ureditev železnih vrat na Donavi.

• SOBOTA, 6. februarja, ob: 12.15 Kulturni odmevi - Dejstva in ljudje v deželi; 13.30 Glasba po željah; 15.00 »Volan«. Oddaja za avtomobiliste; 15.30 Panorama tujih simfoničnih orkestrrov; 17.00 Pevski zbori Fuclanije-Julijske krajine: zbor Aquilee iz Basigliana, ki vodi Bruno Sebastianuto; 17.20 Drugi vatikanski koncil. Poročila in komentari; 17.30 Pisani balončki, radijski tehnik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 19.00 Slovenski moderni samospeli. Izvajajo: sopranistka Zlata Gašperšič, mezosopranistka Dana Ročnik-Holz in tenorist Mitja Gregorač; 19.15 Družinski obzorik. Urednik Ivan Theuerschuh; 20.35 Teden v Italiji; 20.45 Koroški akademski oktet, ki ga vodi Ciril Krpač; 21.00 Za smeh in dobro voljo. Besedilo: Danilo Lovrečič; 21.30 Vabilo na ples.

TEDENSKI KOLEDARČEK

31. januarja, nedelja: Vanja, Marčela
1. februarja, ponedeljek: Ignac, Igor
2. februarja, torek: Svečnica, Marija
3. februarja, sredo: Blaž, Blaženka
4. februarja, četrtek: Bojana, Andrej
5. februarja, petek: Agata, Anda
6. februarja, sobota: Dora, Dorislava

Kaos v Južnem Vietnamu

V južnem Vietnamu se nadaljuje kaos. Medtem ko so sprožile vladne čete ob podpori Američanov napad na gverilce na področju Tan Hiepa, okrog 50 km od Saigona, se v prestolnici in v nekaterih drugih mestih nadaljuje demonstracije proti vladi Tran Van Huonga. Kot običajno, so v demonstracijah najaktivnejši budisti in študentje. Budisti demonstrirajo tudi z gladovnimi stavkami, medtem ko je neka 17-letna budistična dijakinja napravila celo samomor s tem, da se je polila z bencinom in se sežgala. To je storila pred skupino vojakov, katerih naloga je bila ravno preprečiti take samomore in nered. Vendar njene namere niso pravočasno opazili.

Dvoje drugih deklet pa si je prerezalo žile, da so z lastno krvjo napisale zahtevo po odstopi Huongove vlade.

Poročajo, da je akcija proti gverilcem Vietkonga na področju Tan Hiepa uspela in da so imeli gverilci najmanj 153 mrtvih, vladne čete pa 11. Izgubile so tudi eno oklopno vozilo in en helikopter, medtem ko so zaplenile Vietkongovcem nekaj orožja.

V sredo pa je izvedla skupina »mladih

generalov« nov državni udar in spet postavila na oblast generala Hana, vrhovnega poveljnika južnovietnamske vojske. V uradnem poročilu je rečeno, da je vojska ponovno prevzela oblast zato, ker Van Huongova vlada »ni bila sposobna opravljati skrajno važnih nalog v sedanjem izrednem položaju«.

Novi državni udar je potekel brez prelivanja krvi in aretacij. Vlado bo opravljal »vojaški in civilni svet«, ki bo štel dvajset ljudi. Budisti so se trenutno pomirili, ameriški veleposlanik Taylor pa dogodka ni hotel komentirati...

Vse kaže, da v Južnem Vietnamu še dolgo ne bo prišlo do dokončnega razčiščenja položaja, tem manj, ker se zdi, da ta nesrečna dežela ne razpolaga nitj z demokratično izobraženo plastjo, ki bi jo lahko potegnili iz zmede, niti s pravimi demokratičnimi in nacionalnimi ideali.

Vprašanje je, kam gre ogromna ameriška denarna pomoč (približno dva milijona dolarjev na dan), ki je bila v zadnjem času še povečana. Zelo verjetno se »prime« žepov vladnih funkcionarjev in njihove zlahte, socialni, gospodarski in politični problemi pa zaman čakajo na rešitev. Nedvomno nosijo svoj del krivde za to tudi Amerikanci zaradi svoje brezbržnosti in neobčutljivosti za notranje probleme in psihologijo azijskih narodov. S samim orožjem ni mogoče zmagati v vojni proti revščini in nevednosti.

MANSOUR UMRL

V torek je umrl perzijski ministrski predsednik Hassan Ali Mansour zaradi ran, ki jih je dobil pri atentatu, katerega je napravil nekaj dni prej nanj neki muslimanski fanatik. To je že četrti ugledni perzijski državnik, ki je bil umorjen v zadnjih šest najstih letih. Mansour je bil napreden politik, ki je hotel z velikopoteznimi reformami prenoviti Perzijo in prav to mu je nakopalo jezo muslimanskih nazadnjakov, ki vidijo v vsaki reformi ogražanje vere in starodavnih navad.

Zelo važna pridobitev

(Nadaljevanje s 1. strani)

pravljalo o vprašanjih, ki zadevajo slovensko skupnost, bodo povabili na seje odbora strokovnjaka za to specifično področje.

Fašisti in liberalci so tedaj zagnali vik in krik ter iz protesta zapustili sejno dvorano. Vsi ostali svetovavci pa so spreminjalni predlog deželne vlade soglasno odobrili.

Kot vsakdo razume, je naša manjšina s tem dosegla zelo važno priznanje, kar tudi dokazuje, da so v vrstah večinskih strank nastali določeni pozitivni premiki. Mislimo, da se ne motimo, če trdimo, da je nova pridobitev tudi prva vidna posledica političnega sporazuma, ki je bil prejšnji teden dosežen med tržaškimi strankami sredinske levice in Slov. skupnostjo.

POPRAVI!

V članku o akciji proti zastaranju vojnih zločinov v Nemčiji, ki je bil objavljen v zadnji številki N. l., mora stati namesto besede »zatiranje« seveda »zastiranje«, kar so si bralci gotovo že sami popravili.

ŠE O SPORAZUMU MED SREDINSKO LEVICO IN SLOV. SKUPNOSTJO

Kot smo poročali v zadnji številki, so predstavniki strank sredinske levice in Slov. skupnosti dosegli sporazum za sestavo tržaškega pokrajinskega odbora in občinskega odbora v Nabrežini. Sporazum obsega več dokumentov: prvi je izrazito politične narave in določa skupne programske točke, na katerih bo temeljilo bodoče politično sodelovanje. Drugi dokumenti vsebujejo programske izjave bodočega predsednika pokrajine in bodočega župana v Nabrežini ter doočajo porazdelitev mest v obeh odborih.

Kar zadeva pokrajino, je v sporazumu predvideno, da bodo novi odbor sestavljali demokristjani in socialdemokrati, predstavnika Slov. skupnosti in socialistov pa bosta odbor podpirala od zunaj. Glede Nabrežine je predvideno, da bo župan iz vrst Slov. skupnosti, ob polovici mandatne dobe pa se bo preverila izvedba programa in se bo proučilo, ali je oportuno spreminiti sestavo odbora. Odborniška mesta pa si bodo že sedaj porazdelili predstavniki KD, socialdemokratov in Slov. skupnosti, medtem ko bosta socialistična predstavnika odbor podpirala od zunaj. Sporazum vsebuje v tej zvezi tudi posebno izjavo socialistične stranke, ki že vnaprej prevzema vso politično odgovornost za dogovorjeno sestavo odbora in mu izreka vso solidarnost.

Sedaj so v teku še razgovori za sestavo skupnih upravnih programov za pokrajino in občino Devin-Nabrežina.

Slov. skupnost je na seji z dne 25. t. m. po obširni razpravi ugotovila, da je njena delegacija na pogajanjih s strankami sredinske levice delovala v okviru prejetega mandata, vzela na znanje poročila o vsebini doseženih sporazumov in privolila, da se preide k zadnji fazi pogajanj, se pravi k sestavi upravnih programov. O celotnem vprašanju pa bo dokončno sklepal zbor svetovalcev, kandidatov in zaupnikov Slov. skupnosti, ki je skličan za nedeljo, 31. t. m., v Trstu.

Važna sprememba v vodstvu Cerkve

Papež Pavel VI. je imenoval 27 novih kardinalov, ki bodo formalno proglašeni v konzistoriju 22. februarja. Število najvišjih cerkvenih dostojanstvenikov se bo povečalo od dosedanjih 76 na 103. Prvotno število članov kardinalskega zbora je določil leta 1586. papež Sikst V. na 70. Rajni papež Ivan XXIII. je njih število povečal v duhu ekumenizma, to se pravi, da so v vrhovno vodstvo Cerkve, pod papeževim pri- matom, pritegnjeni vsi narodi. Pav VI. sledi svojemu predniku z novimi imenovanji v istem duhu. Od novih kardinalov je 17 Evropejcev, trije so iz Azije, dva iz Se- verne Amerike, štirje iz Afrike in eden iz Južne Amerike, tako da je danes v kardi- nalskem zboru 32 Italijanov, 71 pa iz dru- gih narodov.

Poleg te načelne spremembe, da šteje zbor dve tretjini kardinalov neitalijanske narodnosti, je še ta, da niso povzdignjeni do te časti samo rezidencija/ni škofje, ampak tudi navadni župniki, kot je slučaj patra Bevilacqua, župnika predmestne fa- re v Brešiji.

Tretje dejstvo, katero pa nas najbolj za- nima je to, da so med imenovanimi za kardinale tudi zagrebški nadškof Franjo Šeper, praški nadškof Jozef Beran in ukra- jinski nadškof Jožef Slipyi, ki je pretrpel več let sibirskih ječ.

Maše v materinščini

V začetku posta bo prišla v veljavo spre- memba, odločena od II. vatikanskega cer- kvenega zbora glede maševanja v živih je- zikih in ne samo v latinščini, kot je bilo v veljavi doslej. Kot znano, se po novem ni- kakor ne bo spremenil mašni obred, mar- več bo mašnik le molil gotovo dele sv. maše v jeziku vernikov; to so predvsem vstopne molitve in one od »očenaša« do konca maše. Verniki bodo mogli po novem načinu bolj živo prisostvovati mašnim mo- litvam, ker jih bodo tudi razumeli.

V četrtek je sklicala goriška škofijska liturgična komisija vso duhovščino v Malo semenišče na posvet glede praktične uved- be novih cerkvenih navodil. Nadškof in štir- je poročevalci so razložili skoro 200 navzo- čim duhovnikom, kakšni nameni in načini so vodili cerkveno oblast, da se maša ver- nikom bolj približa. Zvedeli smo, da bodo izšle v kratkem nove mašne molitve za slo- venske vernike goriške in tržaške škofije v posebni skupni brošurici.

S TRŽAŠKEGA

Milje:

IZVOLITEV NOVEGA ŽUPANA

V sredo se je sestal miljski občinski svet, da izvoli novega župana in novi od- bor. S 17 glasovi od skupnih 30 je bil iz- voljen za župana Gastone Milla (KPI). Tri- di vsi ostali odborniki pripadajo komuni- stični stranki.

V novem občinskem svetu imajo komu- nisti 15 svetovalcev, demokristjani 10, so- cialdemokrati 2, socialisti, republikanci in liberalci pa po enega svetovalca. Poleg komunistov je za Milla glasoval socialistični zastopnik, kateremu se je pridružil še en glas iz vrst opozicije. Ker je glasovanje tajno, es ne ve, kateri skupini pripada tale »prosti strelec«.

»Osservatore Romano« je v ponedeljek javil, da bo papež imenoval v bližnji bodo- nosti še nekaj novih kardinalov. Slovenci upamo, da bomo kot eden najbolj kom- paktnih katoliških narodov tedaj tudi pri- šli do svojega zastopnika v kardinalskem zboru.

JOHNSON ZAPUSTIL BOLNIŠNICO

Ameriški predsednik Johnson je že zapu- stil bolnišnico, kamor je moral za nekaj dni zaradi težav z dihalnimi organi. Bil je v momariški bolnišnici Bethesda. Prevzel je spet svoje delo in zdi se, da je popolno- ma okreval. Pričakujejo, da se bo lahko podal v London na Churchillov pogreb. Če pa mu to ne bo mogoče, ga bo nadomestil podpredsednik Humphrey.

Pozabljena obletnica

Na goriškem pokopališču stoji — na ža- lost povedano — že v slabem stanju na- grobni spomenik enega velikih kulturnih delavcev na Goriškem — profesorja in pri- rodoslovca Frana Erjavca. Na nagrobniku se bere letnica in mesec smrti: † 13 - 1 - 1887. Sredi tega meseca je torej minilo 78 let, odkar je umrl ta veliki mož, o kate- rem je zapisal pesnik Gregorčič:

»Priroda vsa, ki vrl jej bil glasnik,
ma velikansk je, več en spomenik.«

Fran Erjavec je bil po rodu Ljubljčan. Na Poljanah se je rodil 9. septembra 1834. Večino delovnih let je pa prebil v Gorici, kjer je tudi umrl. Ker je že zgodaj zgubil starše, ga je izsolala stara sorodnica Mari- ja. Veselja do prirodopisa se je navzel pri tedanjem muzejskem ravnatelju Dežmanu. V osmi šoli je pa prišel v literarni krog »Vajevcev«. Ko je končal naravoslovje na dunajski univerzi, je poučeval od 1860 da- lje enajst let na zagrebški realki. Leta 1871. je pa bil prestavljen na goriško realko, kjer je tudi več let ravnateljaval. Nekaj let je poučeval tudi na učiteljskiču. Leta 1875 je bil kot prirodopisni strokovnjak z mnogi- mi znanstvenimi spisi povabljen za rednega profesorja na zagrebško univerzo. Imeno- vanja pa ni sprejel in je raje ostal v svoji ljubi Gorici.

Tu se je tudi poročil z Marijo Ferfilovo. Stanoval je sprva v ulici Dreossi. V zakonu je imel dve hčeri in sinčka Milutina, ki je umrl še kot šolarček, kar je Erjavca neznansko potrla. S tem večjo vnoem se je vrgel na znanstveno, literarno in narod- no delo. Njegove učbenike iz mineralogije, somatologije in iz živalstva je potrdilo mi- nistrstvo za vse šole. Kdo ne pozna Erjav-

Hiša v Gorici, kjer je stanoval Erjavec

čeve »Mravlje«, »Raka«, »Rastlinske svat- be«? Iz pripovednih spisov »Ni vse zlato kar se sveti« ali »Hudo brezdno«? Preko štirideset je njegovih del in spisov.

V goriških letih se je udeleževal profes- sor Erjavec z veliko vnoem slovenskega na- rodnega življenja. Sodeloval je pri »Soči«, bil je nadzornik otroškega vrtca, odbornik »Čitalnice«, član ravnateljstva »Ljudske po- sojilnice«. Vlada ga je imenovala za člana nadzorne komisije ljudskih in meščanskih šol. Povsod se je udeleževal. Najozje pri- jatejstvo ga je vezalo s Simonom Gregor- čičem, kateremu je pomagal piliti njegove pesmi za prvo izdajo kot fin poznavalec slovenščine.

Erjavca opisuje Gregorčič kot jeklen zna- čaj, čist ko zlato, obenem pa kot dobrega in skromnega človeka ter kot izredno do- brega, krščanskega družinskega očeta.

Prišel pa je nesrečni 12. januar 1887. Er- javec je ves dan delal. Pri večerji je bil izredno vesel. Nato je še pisal do polenaj- stih za slovenski slovar. Komaj je pa legel, ga je začel dušiti kašelj; pokazale so se krvave slin, znak stare pljučne in želod- čne bolezni. Žena je brž poklicala v isti hi- ši stanujočega dr. Antona Gregorčiča, ki je umirajočemu podelil zadnjo odvezo. V po- slednjih vzdiljajih je Erjavec še rekel, da gre h sinčku Miljutinu in — ni ga bilo več.

Ob žalostni novici, je pretresla vso Gori- co in vso Slovenijo globoka žalost. Rojaki s postavili pisatelju in znanstveniku na- grobni spomenik, ki je bil prenešen s prej- snjega pokopališča na sedanje. Tričetrt sto- letja spominja mimoidoče, da spi tukaj veliki goriški Slovenec, še bolj živo pa pri- čajo o njem njegova dela.

Nagrobnik F. Erjavca

9 Tržaškega

Sestanek manjšinskih predstavnikov

V nedeljo dopoldne se je pričela v Trstu na sedežu Slovenske kulturno-gospodarske zveze prva seja izvršnih odborov Unije Italijanov za Istro in Reko in Slovenske kulturno-gospodarske zveze. V imenu obeh organizacij je sejo otvoril predsednik SKGZ Boris Race, ki je pozdravil številne prisotne goste. Med njimi so bili: italijanski konzul v Kopru dr. Amedeo Cerchione, jugoslovanski konzul v Trstu dr. Jože Gačnik, predsednik društva »Pravnik« dr. Frane Tončič, pokrajinska svetovalka Jelka Grbec, ravnatelj Ljudske knjižnice dr. Stelio Crise, občinski svetovalec iz Gorice dr. Nereo Battello, predstavnik PSI Eugenio Laurenti in Nino Gregorič, deželni svetovalec in deželni tajnik KPI Silvano Baccicchi, deželni tajnik PSDI Giorgio Cesare, deželni svetovalec dr. Jože Škerk, predstavnik PSIUP dr. Fausto Monfalcone, občinski svetovalec Vito Jercog, svetovalec za slovenske šole prof. Stanko Mihelič in drugi.

V poročilih izvršnih odborov, ki sta ju podala predsednika prof. Antonio Borme in Boris Race, se predvsem poudarja nujnost enakega ravnanja s celotno manjšino ne glede, na katerem področju prebivajo njeni člani. To pomeni v praksi: kadar vladi sprejmeta obveznosti do enega dela manjšine (kot je bil to primer v Londonskem sporazumu priloženih dokumentov), morata vladi na lastno pobudo raztegniti te ugodnosti na vso manjšino.

Predsednika sta nato podrobno obravnavala razna vprašanja, ki zanimajo manjšino in sta orisala njen položaj ter perspektive razvoja, za kar pa je treba uresničiti več po-

Prosvedno društvo »SLAVKO ŠKAMPERLE«
Strada di Guardiella, 7 — TRST
organizira za prvo polovico maja

PRVO REVIIJO SLOVENSkih VOKALNIH OKTETOV

- Revije se lahko udeležijo vsak slovenski pevski oktet dežele Furlanije Julijske krajine.
- Oktet je lahko moški ali ženski.
- Vsak oktet nastopi z obvezno pesmijo »NOCOJ PA OH NOCOJ« ter še z dvema pesmima po lastni izbiri.
- Prijavo za nastop naj vsak pošlje na naslov: P. d. Slavko Škamperle, Strada di Guardiella, 7, Trst, najkasneje do 28. febr. 1965. Prijava mora vsebovati:
 - ime okteta in njegov sedež.
 - ime, priimek in bivališče njegovega zastopnika ali vodje.
 - avtorje in naslove pesmi, ki jih je izbral za nastop.
 V slučaju, da prijavi še nenatisnjeno ali nepoznano pesem, mora predložiti tudi partituro.
- Partitura obvezne pesmi je na razpolago v Tržaški knjigarni, ul. S. Francesco, 20.
- Nastope bo ocenjevala posebna strokovna žirija. Proti sklepom žirije ni priziva. Oktet, ki bo prejel najvišjo oceno, bo dobil v varstvo prehodni pokal FRANA VENTURINIJA. Pokal bo postal njegova dokončna last, če bo dosegel najvišjo oceno tudi pri naslednji reviji.

Udeleženci revije bodo prejeli spominske diplome. Vpisnina in prijava okteta staneta 800 lir.

gojev. Gre za položaj manjšine v odnosu do drugega prebivalstva v vsakodnevnih stikih, za odnos upravnega aparata in političnih sil v deželi, kjer manjšina prebiva in za vlogo manjšine v izboljšanju odnosov med obema sosednjima državama. Izboljšanje odnosov med obema državama prav gotovo pospešuje napredek manjšine, vendar pa imata obe vladi dolžnosti do manjšin in jih morata izpolniti ne glede na recipročnost v sosednji državi. Obseg dolžnosti neke vlade do manjšine torej ne sme zavisei od obsega ukrepov sosednje države.

Poročili predsednikov sta bili dostavljeni tisku in prisotnim v italijanskem in slovenskem jeziku.

Popoldne je bila na sedežu Slovenskega dijaškega doma diskusija o obeh poročilih in so bili odobreni zaključki, katerih osnutek sta predložila na dopoldanskem zasedanju podpredsednika obeh organizacij.

Dokončno izdelani zaključki bodo dostavljeni obema vladama, oblastem, političnim organizacijam in raznim ustanovam področij, kjer živita manjšini.

Dolina:

PRVA SEJA NOVEGA OBCINSKEGA SVETA

V ponedeljek se je sestal občinski svet, da iz svoje srede izvoli novega župana in upravni odbor. Po ugotovitvi, da so bili vsi svetovalci zakonito izvoljeni, so voditelji posameznih političnih skupin podali glasovalne izjave. Kot znano, pripadajo novozvoljeni svetovalci štirim političnim skupinam: komunistični (10 predstavnikov), Slov. skupnosti (5), socialistični (2) in Kršč. demokraciji (3).

Z glasovi komunističnih in socialističnih svetovalcev je bil za župana izvoljen Dušan Lovriha, ki zavzema to mesto že iz leta 1949. Vsa mesta v odboru so si razdelili komunisti in socialisti. Svetovalci Slov. skupnosti pa so pri obeh glasovanjih oddali bele glasovnice. V imenu Slov. skupnosti je svetovalec dr. Tul prebral naslednjo glasovalno izjavo:

Rezultati upravnih volitev z dne 22. novembra so precej korenito spremenili razmerje med posameznimi političnimi silami. To pomeni, da so se volivci naveličali politične negibnosti odnosno monopolnega položaja nekaterih političnih skupin. Tak značaj so imele zadnje volitve tudi in predvsem v dolinski občini, kjer je bila nadoblast ene same skupine več kot očitna.

Lista »Slovenske skupnosti« je šla na volitve z namenom, da nudi volivcem alternativo. Volivci so ta njen poziv razumeli, dokaz je v volilnih rezultatih, kateri so vsi dobro znani, ter jih zaradi tega ne bom navajal.

Kljub temu še tako velik napredek ni bil zadosten, da bi lahko »Slovenska skupnost« prevzela direktne obveznosti v občinski upravi. Zaradi tega je njeno mesto v opoziciji, toda njena vloga ni zaradi tega nič manj koristna in odgovorna. Koristna zato, ker vsaka javna uprava potrebuje svobodno kritiko in demokratično nadzorstvo; odgovorna pa zato, ker s svojimi nasveti in konstruktivnimi predlogi lahko neposredno pripomore k dobremu upravljanju javnih zadev.

Zavedajoč se odgovornosti in obvez, ki smo jih dali volivcem, obžalujemo, da se ni prej začelo z

delom. Mi smo že 24. decembra lani pismeno zahtevali sklicanje novega občinskega sveta. Čeprav nekoliko prepozno, se je ta naša zahteva uresničila. V tem času pa so se dogodile nekatere važne stvari, ki so življenjske važnosti za veliko število občanov. Prejšnji občinski odbor je namreč odobrila gradnjo naftovoda Trst-Bavarska, ne da bi se prej posvetoval z občinskim svetom. Naravno je, da takega načina postopanja ne moremo odobravati. Če bi se v času sklical občinski svet, kot smo mi zahtevali, bi občinskemu odboru ne bilo treba na lastno odgovornost sprejeti tako važnega sklepa, ki utegne temeljito spremeniti življenje in značaj naše občine. V zvezi z gradnjo naftovoda smo mislili predlagati nekatere pogoje in predloge tako glede lokacije naprav kakor glede zaposlitve domače delovne sile ter načina izplačevanja odškodnine prizadetim, katerih se občinski odbor ni niti dotaknil.

Danes je novi občinski svet formalno konstituiran in usposobljen, da začne z delom. Dolžnost novega občinskega odbora je, da zato čimprej skliče prihodnjo delovno sejo. — Postavimo kamen na preteklost in glejmo za bodočnost. Naše mnenje je, da je treba prenehati z dosedanjim načinom delovanja, spoštovati mnenja in prerogative občinskega sveta, kjer naj pridejo do izraza koristne pobude vseh zastopanih skupin. Mislim, da so za to dani osnovni temeljni pogoji. Naloga nas vseh je, da vestno skrbimo za zaščito koristi vseh občanov. V upanju, da bomo na tej podlagi našli skupen jezik, vse prisotne najlepše pozdravljam.

Beneška Slovenija

Učja:

ODREZANI OD SVETA

Kakor že lansko leto, tako je tudi letos vas Učja ob zgornjem toku hudournika Učje, ki se pri Žagi izliva v Sočo, popolnoma odrezana od sveta. To skrajno beneško-slovensko naselje, ki ima kakih tristo prebivalcev, čepi nad prepadi že blizu jugoslovanskega bloka. Na drugo stran vodi ozka pot več kilometrov daleč do prvega naselja na preva'u Tanameji. Od zadnjih snežnih zametov 14. januarja je pa ta edini prehod iz Učje zameten s poldrugim metrom snega. Vas je od tedaj odrezana od sveta.

V vasi je že začelo primanjkovati živeža. Le redki fantje so si upali na smučeh pregaziti nevarno pot do vojašnic na Tanameji, do kamor so pripeljali iz doline kruh in zdravila za mnoge bolnike v vasi. Neko porodnico so morali nositi sedem kilometrov daleč po visokem snegu, da so pri Muzcih prišli do gazi in jo odpeljali v Videm. Takrat je domači župnik tudi obvestil videmske oblasti, kakšen je položaj v nesrečni vasi. Tam so mu pa menda odgovorili, da je le petnajst centimetrov snega in da on pretirava.

Domačini, ki složno kljubujejo kruti zimski naravi, so s težavo zbrali 180 tisoč lir za nakup malega snežnega pluga, a je premajhen, da bi si mogli z njim odpreti pot in se redno oskrbovati z najpotrebnejšim. Vaščani so zaskrbljeni, kaj bo, če jim oblasti ne bodo pomagale ali pa bo treba počakati, da se bo sneg raztopil in se bo odprla pot v svet.

PLESIVO

V nedeljo je bil v Čedadu sestanek furlanskih in krminskih vinogradnikov, ki so se lansko leto odlikovali s tipičnimi briško-furlanskimi vini. Navzoči so bili predstavniki oblasti, številni kmetijski strokovnjaki in seveda vinogradniki iz omenjenih okolišev. Po pozdravih in strokovnem nagovoru ravnatelja enološkega zavoda iz Conegliana, so bile razdeljene nagrade in pri-

Steверjan:

DRUŠTVENO DELOVANJE

Steверjanci se ne navdušujejo samo za prosvetno delo v dvoranah; vabi jih tudi odprta zimska narava, da se izkažejo kot športniki. Zato bo priredilo Kat. prosvetno društvo v nedeljo 7. februarja izlet na sneg v Žabnice. Tam bodo tekmovali sankarji v II. tekmi za »šteверjanski bob« (sankanje v skupini). Vpišete se lahko in pojasnila dobite za ta zimski izlet pri: Humarju Mirku v Klancu, Hladniku Borisu na Sovenci, pri Terpinu Emilu v Ščednem in pri Hledetu Alojzu v Britofu. Omenimo naj še, da se društvo pridno pripravlja za pomladne nastope. Kulturno delo se bo pa še bolj poživelo, ko bo društvo imelo lasten dom, pri katerem dela zadovoljivo napredujejo.

V Steверjanu se že dolgo časa ni slišalo o kakih tatvini. Zato se tem bolj čudimo, kako so si doslej še neznani tatovi upli okraštati g. Perina, oskrbnika pri baronici na Dvoru. Kar po lestvi so zlezli skozi okno njegovo sobo in so odnesli 80 tisoč lir. Morali so pač dobro vedeti, kje je shranjen denar.

- *Hanalska dolina*

znanja najboljšim vinogradnikom in vinskim proizvajalcem. V skupini srednjih proizvajalcev je bil odlikovan tudi Miro Gradnik s Plešivega. Prejel je nagrado in pohvalo kar za štiri vrste vin, in sicer za traminca, sovinjon, kabernet in za posebno vrsto vina, ki mu pravijo v Furlaniji »schioppetino«. Naš gospodarsko napredni vinogradnik se je res uveljavil.

TUJSKI PROMET

V ende'jo so se zbrali hotelirji in lastniki gostišč iz vse pokrajine in tudi iz slovensko beneških vasi na sestanek v Vidmu. Sklicala ga je pokrajinska turistična ustanova tudi z namenom, da podeli nagrade gostincem, ki so se udeležili gostinskega tekmovanja v letu 1964.

Predsednik turistične ustanove je povedal v svojem nagovoru, da je obiskalo lansko leto videmsko pokrajino 441.885 turistov. Dotok je za kakih deset tisoč oseb večji od predlanskega. Opozoril pa je, da se je zmanjšal obisk turistov iz tujih držav, dočim se je povečal obisk gostov iz Italije. Deloma je temu vzrok kratka poletna sezona v naših gorah, še bolj pa nezadostno število gostinskih obratov ali pa njih nezadovoljiva uredba.

Lani se je udeležilo gostinskega natečaja 39 hotelskih in 28 gostilniških obratov. Večina teh je dokazala svojo zmogljivost in vse pogoje za turistični razvoj. Izmed znanih gostišč po naših krajih je prejel zlato svetinjo hotel »Lussari« v Ovčji vasi. Prvo nagrado hotel »Edelweiss« v Lužnicah; peto nagrado pa gostišče v Torlanu. Priznanje za dobro urejeno postrežbo in privlačnost za tujce je bilo izrečeno tudi Kramarjevi gostilni v Podbonescu.

Iz seznama odlikovancev je razvidno, da je še dosti gostišč po naših krajih, ki se natečaja niso udeležila in je njih stanje še precej neustrezno tujskemu prometu. Denar, ki ga donaja tujski promet v drugih krajih, bi pa moral biti tudi po naših gospodarsko zaostalih občinah eden izmed glavnih dohodkov.

ZANIMIVO PREDAVANJE

Prejšnjo sredo je imel tržaški pisatelj Boris Pahor v klubu »Simon Gregorčič« zanimivo predavanje nekako samooceno svojega zadnjega romana »Parnik trobi nji«. Pisatelj je s toplo besedo prikazal ozadje dejanja, ki se odigrava v eni najbolj napehlih dob slovenskega življenja na Tržaškem in Goriškem. To so bili časi med obema vojnama, ko so fašistični nasilneži zatirali s černo našo besedo in javno delovanje. Naše ljudstvo se je pa složno uprlo v tihem in tajnem odporu proti raznarodovanju. Takrat so v Gorici izšli »Prvi koraki«, »Kolački« in druge tajne brošure, iz katerih se je učil mladi rod materine besede in se je utrdil za poznejše boje. Če bi ne bilo tedanjih tihih kulturnih delavcev, sestankov, brošur, pesmaric, bi ne bilo več možno pozneje reševati slovenskega problema na teh tleh. Izklesano je podan tudi lik pogumnega škofa Fogarja, ki je odločno branil tudi pravice zatiranih Slovencev.

Drugi poudarek romana leži na globoko občutenem prikazovanju okolja v tržaškem mestu in okolici. V romanu in v pisateljevi besedi na večeru v Gorici je kar zaduhtel čar morja, Trsta in Krasa. Izbrani odlomki iz knjige, katere je brala radijska napovedovavka Savina Remec, so pričarali pred oči pazljivih poslušavcev vro to prelesno lepoto.

Proti koncu je Pahor pripovedoval še v pristrčno skromnih besedah, kako se je razcvetela jubezen dveh mladih ljudi poduhovljena v mračnem, a tudi lepem razdobju bojev slovenskega človeka za svoje svete pravice.

Razstavljene so bile tudi pisateljeve knjige, katere so navzoči skoro vse pokupili, pisatelj pa jih je na željo podpisoval.

JUGOSLOVANSKI GOSTJE

V soboto je prišla v Gorico skupina šahistov in lahkih atletov iz Slavonskega Broda. V soboto so si ogledovali goriške zanimivosti, v nedeljo so se pa pomerili v tekmah s člani italijanske Goriške telovadne zveze. Gostje so premagali goriške šahiste s tremi točkami proti dvema. V namiznem tenisu pa s petimi proti dvema. Zvečer je bila prirejena v veliki telovadni dvorani še tekma v prosti in umetni telovadbi.

Jugoslovani so povabili Goričane na povračilno tekmovanje v Slavonski Brod.

SE V SAFOGU!

Po delovni krizi v podgorskih tkalnicah je prišla na vrsto še kriza v livarni Safog v Stražicah. Ze prejšnji teden je podjetje skrčilo delovni urnik v nekaterih oddelkih na 24 tedenskih ur. Prizadetih je bilo 70 delavcev. Včeraj je pa vodstvo naznanilo kar na oglasni deski, da se bo delo in s tem sevega tudi zaslužek skrčilo še v drugih oddelkih.

Položaj v livarnah je težak. Dvesto delavcev, po večini družinskih očetov, bo zaslužilo komaj polovico plače. Vodstvo podjetja navaja kot vzrok svoje odredbe vedno manjše naročilo izdelkov. Včeraj so uslužbenci tovarne stopili v delno stavko. Ni pa nikakega izgleda, da bi se stanje v kratkem času izboljšalo. Gospodarsko krizo na Goriškem bo treba reševati v okviru splošnega gospodarskega stanja dežele.

Iz Goriške

KULturna POVEZAVA

V ponedeljek so obiskali Gorico predstavniki Zveze Italijanov iz Istre in Reke. Predsednika prof. Bormeja in tajnika prof. Illiasicha so sprejeli v prostorih Središča za socialno-gospodarske študije »A. Rizzatti«; navzoč je bil tudi uredniški odbor zornika »Iniziativa Isontina«, ki je že pred meseci obiskal italijansko manjšino v Jugoslaviji.

V daljšem razgovoru so rojaki iz Jugoslavije in Italije razpravljali o poglobitvi medsebojnih stikov in o vprašanju, kako naj matični narod skrbi za kulturno pomoč svoji manjšini onkraj meje. Domenili so se, da bodo že v aprilu organizirali literarni večer v Gorici. S'edila bo slikarska razstava italijanskih umetnikov iz Jugoslavije ter folklorni in pevski nastopi. Zastopnika italijanske unije je sprejel tudi goriški župan.

V nedeljo je imel predsednik Borme s številnim odposlanstvom italijanske zamejske organizacije daljši sestanek v Trstu s predstavniki Slovenske kulturno-gospodarske zveze. Na sestanek so bili povabljeni tudi zastopniki drugih naših skupin. Zamejski Slovenci in zamejski Italijani so si izmenjali poročila o položaju obojih etničnih skupin, ki naj bi bile most za sporazumevanje obeh sosednih narodov.

UMRLA JE

v noči od ponedeljka na torek gospa Jožeta Legiša, žena upokojenega ravnatelja Antona Pavšiča. Pokojnica je bila po rodu iz Devina. Dolgo let je tudi službovala kot poštarica v domači okolici. Bila je blaga in tiha žena, vendar pa je po naših časopisih zvesto sledila vsemu javnemu življenju. Zadnje čase je nekaj bolehal. V bolnišnici je pa bi'la komaj dva dni in je kar nenadoma izdihnila. Pokopali so jo včeraj dopoldne. Gospodu ravnatelju in vsej družini izražamo globoko sožalje.

KONCERT

V nede'jo 31. januarja bo gostoval v Gorici v Prosvetni dvorani (pri Zlatem pajku) »Koroški akademski oktet« iz Ljubljane. Koncert bo začel ob 17. uri. Oktet bo nastopil z bogatim sporedom, ki je pripravljen za turnejo ansambla po mestih zahodne Evrope. Cene sedežem so po 400 in 300 lir; stojišča po 200 lir.

ZAHVALA

Ob smrti našega nepozabnega očeta in starega očeta

Vida Rojica

se najprisrčneje zahvaljujemo vsem, ki so nas ob bridki izgubi kakorkoli tolažili. Posebno zahvalo izražamo tudi vsem — zlasti čč. sestrama iz Zavoda sv. Družine — ki so pokojnika spremljali na zadnji poti. Bog Vam plačaj!

Hčerki Vida in Sava ter vnukinja Vanda, tudi v imenu vseh sorodnikov

Gorica, 20. januarja 1965

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dvoje mnenj o 4. št. „Mosta“

Nova tržaška slovenska revija »Most« kaže za naše kulturne razmere kar močno vitalnost in tako imamo zdaj v rokah že četrto številko prvega letnika. »Most« izhaja namreč, kot znano, četrletno. Na uvodnem mestu prinaša tokrat dramo z naslovom »Prokrust«, ki jo je napisal Lev Detela. V njej najdemo, še bolj kot v Detelovih novelah, ki so izšle v zbirki »Blodnjak«, neko nenavadno mešanico simbolizma in realizma, kar se odraža tudi v jeziku. Mitološko snov o krvoločnem razbojniku Prokrustu, ki je nategoval nizkorasle na svojo železno posteljo, dokler jin ni raztrgal, dolginom pa sekal predolge ude, je preobrazil Detela po svoje in zaobrnil stvar tako, kakor da gre samo za veliko laž, ki so jo Prokrustovi sovražniki na procesu proti njemu vrgli v svet in v zgodovino, da se tako izrazimo, medtem ko je bil Prokrust sicer res sin slovitega razbojnika, a se je izneveril družinski, to je razbojniški tradiciji, in postal pesnik. Detela se je v tej svoji drami ponorčeval iz marsičesa, kar še davno ne spada v mitologijo, ampak v trdo stvarnost, med drugim tudi iz režimov, ki nimajo s poezijo in s tistim, kar nam simbolizira, kaj početi, in tudi, kot že rečeno, iz zrežiranih procesov, katerih napravijo iz človeka pošast in iz pesnika razbojnika, po svojski logiki, ki jo Detela zelo duhovito oponaša in smeši. Drama je napisana razgibanano in zanimivo, da jo človek v resnici rad bere, četudi se morda sprva nekoliko neprijetno začud, da najde v tej drobni reviji tako sorazmerno dolg dramski tekst.

Novo ime v reviji je *Vlasta Polojac*, katero pa poznamo že po njenih nekdanjih prispevkih v »Literarnih vajah« in »Mladiki«. Veseli smo, da jo tu spet srečamo, ker je takó ena izmed redkih bivših dijaških sodelavcev »Literarnih vaj«, ki se ni izneverila nagnenju za pisanje, pa tudi zato, ker dokazuje kratka novela »Kaj tako opojno diši?«, ki jo je objavila v »Mostu«, resničen talent in nek svojski prijem, ki razodeva poleg talenta tudi že določeno literarno kulturo in širino. Motiv je zajet iz južnoitalijanskega življenja, kakor ga doživlja med svojim obiskom tam.

To sta edina izvorna leposlovna prispevka v tej številki »Mosta«, poleg dveh kratkih »Fantastičnih zooloških zgodb«, katerih avtor je latinsko-ameriški pesnik *Jorge Luis Borges* in ki nas nikakor ne moreta ogreti ter se skoraj začuden vprašamo, zakaj sta bili sploh prevedeni v slovensčino. Morda iz nekega eksotičnega zanimanja za tisto, kar je daljno, tuje in malo razumljivo, ali vsaj čudaško. Vsekakor pa ni škoda, da je našlo pisanje tega Južnoamerikanca svoj odmev tudi v slovenskem jeziku in kulturi, ki sta še tako preveč zaprta nasproti širokemu svetu.

Izredno zanimiv je esej *Borisa Podreka*: »Češka: Plečnik, Loos, Fuchs«. Esaj je samo izvleček iz daljše razprave, ki jo je napisal za Urbanistični inštitut Akademije za umetnost in arhitekturo na Dunaju. Podreka je sam potoval na Češko, da se je dokumentiral o tamkajšnjih stvaritvah slavnega slovenskega arhitekta Jožeta Plečnika, ki je pomagal med drugim sanirati praški kraljevski grad Hradčane, ko je postal sedež predsednika republike. Podreka nam osvetli in s stališča današnje arhitekture oceni to Plečnikovo delo. Se zanimivejši pa je njegov prikaz drugih, mnogo manj znanih Plečnikovih stvaritev v Pragi. Mimogrede vzemo, kaj misli Podreka tudi o Plečnikovih ljubljanskih zgradbah. Poleg Plečnika pa prikaže Podreka še pomen dveh drugih čeških arhitektov, ki sta skupaj s Plečnikom začetnika moderne arhitekture na Češkem.

Vladimir Vremec je v nekoliko skraćeni obliki prevedel predavanje znanega avstrijskega katoliškega misleca in pisatelja *Wilfrieda Daima* »Levi katolicizem in komunizem«. Neglede na ne preveč simpatični izraz »levi katolicizem«, ki preveč spominja na struje v raznih političnih strankah, s katerimi katolicizma ne moremo primerjati, ker je seveda mnogo več kot stranka, pa je v razpravi veliko takega, kar trka na katoličansko zavest in vest, nakazujoč nekatere velike probleme, ki jih mora rešiti sodobni katolicizem, če hoče ostati živa sila našega časa in iti kot taka v bodočnost.

Clanka »Začarani obroč kulturnega nesodelovanja«, ki ga je napisal *Jože Peterlin*, in »Blišč in beda otvoritve«, ki ga je podpisal kronist, obrav-

navata naše kulturne razmere v Trstu, v zvezi z odprtjem Kulturnega doma. *Jože Peterlin* je prispeval tudi pregled nad slovenskim gledališkim delovanjem v Trstu pod naslovom »Gledališče mešani«, v katerem najdemo zlasti v zvezi z dosedanjimi premierami Slovenskega gledališča, katere *Peterlin* ocenjuje, nekaj zanimivih in aktualnih ugotovitev. *Martin Jevnikar* na koncu ocenjuje Detelovo zbirko novel »Blodnjak« in konča z besedami: »...knjiga je zanimivo delo in jo je treba pozdraviti, tudi zato, ker je izšla v Trstu in kljub podpisani založbi — v samozaložbi.« Torej z besedami, ki tudi precej povedo o naši kulturni situaciji na Tržaškem.

E. Z.

Izšla je četrta (zadnja) lanska številka revije »Most«.

Slabo polovico zvezka zavzema drama »Prokrust«, ki jo je napisal Lev Detela.

Delo je zanimivo po oblikovni plati; avtor izhaja iz pesniške fikcije, da so se neke dog. dki. antične preteklosti drugače odvijali, kakor nam o njih poroča uradna zgodovina. Iz bajke o Tezeju in peloponeških razbojnikih, ki jih je Tezej ugonobil na poti v Atene (in na Kreto; spominjamo se mita o minotavru in Ariadni) razpleta fantastično — groteskno pripoved o nasprotju med sinom pesnikom in očetom razbojnikom.

Če je zamisel izvirna, pa dodelava zamisli ne dosega. Avtobiografsko noto v Detelovem »Blodnjaku« (napetost med očetom in sinom) je reševala fantastika in metaforika, ki je pripomogla, da je na izviren način presadil Kafka v domačo tisočletno prst pravljic in bajk.

V »Prokrustu« pa se je moral avtor sproprjeti z dialogom. Pogrešamo žive napetosti, ki bi dvogovor dvignila iz obrabljenosti in preraščanja črno-bele sheme razumskega dojemanja. Nekatere kritičnice (zlo je treba v kali zatreti, pa bo vse v redu) so vse preveč preproste (vsi to vemo — le kako?).

Zdi se, da se avtor ni poglobil v nastopajoče osebe in v vse tiste znane in neznane, skrivne in jasne vzgibe, zaradi katerih ni nihče pod soncem povsem dober, nihče pa tudi povsem slab.

Vlasta Polojac se nam predstavi s simpatičnim izrezkom spominov na potovanje v južno Italijo. »Kaj tako opojno diši?« je naslov črtice, v kateri nam mlada avtorica govori o oranževih nasadih, zaljubljenem kavalirju, ločitvi, spominih in hrepenjenju po ljubezni. Vsakdo bo pripoved rad prebral in se ogrel ob njenem nezlaganem humanizmu.

Boris Podreka piše o Plečniku, Loosu, Fuchsu na Češkem. Studija uvršča našega klasika med velike sodobne svetovne arhitekte, čeprav objektivno vidi tudi njegove pomanjkljivosti, zaradi katerih se ni mogel prebiti na sam vrh.

Vladimir Vremec je za »Most« povzel predavanje o odnosu, ki naj bi vladal med naprednimi katoličani in komunisti, in o stališčih obeh skupin. Predavanje je v Moskvi na povabilo Lomonosove univerze držal *Wilfried Daim*, ožji sodelavec kardinala Königa, enega izmed najnaprednejših na koncilu.

Jože Peterlin priobčuje pamflet, ki naj služi k razjasnitvi problematike okoli novega Kulturnega doma. V drugem sestavku pa podaja pregled gledališkega življenja in ustvarjanja pri nas v pretekli sezoni.

Kronist se satirično - kritično dotika otvoritvenega večera Kulturnega doma in Kreftovega Frešerna. *Martin Jevnikar* pa obširno kritično razpravlja o Detelovem »Blodnjaku«.

Zadnja številka »Mosta« deluje na bralca v celoti nezanimivo. Morda, ker prinaša daljši tekst. Zeleli bi si pač več razgibanosti in svežine. Na vsak način izražamo zadovoljstvo, da je urednikom in sodelavcem uspelo uresničiti zastavljeni cilj: prvi letnik.

O. B.

Spominski muzej *Louis Adamiča* bo uredil poseben odbor, ki ga je organiziralo Društvo slovenskih književnikov. Muzej bo odprt to poletje v pisateljevi rojstni hiši, gradiču Praproče pri Grosupljem.

»SCHWEITZERJEVE NAGRADE«

Holandska kraljica Julijana je podelila v soboto kulturno nagrado »Albert Schweitzer« doktorici *Gertrudi Kurz* iz Berna. Nagrado »Schweitzer« podelijo vsako leto in to ljudem, ki so se posebno odlikovali v krščanski in humanistični dejavnosti. Doktorica *Kurz* je pomagala v Evropi, Aziji in Afriki pri ustanavljanju številnih »otroških vasi«, v katerih so našli topli dom zapuščeni otroci.

»Schweitzerjevo nagrado« je dobil tudi holandski zdravnik *Luitjen-Leiker* za svoje požrtvovalno delo pri pobujanju gobavosti. Dr. *Leiker* deluje v Nigeriji, kjer nosi odgovornost za pomoč pol milijona gobavcem in sicer pod okriljem Združenih narodov.

PRENAVLANJE STARODAVNIH CERKVIC V ČEDADU

V Čedadu prenavljajo cerkev Sv. Frančiška iz 13. stoletja. V njej so pred kratkim odkrili ostanke fresk še neznanega avtorja.

Dobro napredujejo tudi restavratorska dela na takojmenovani langobardski cerkvi. Spomladi bo imel ta dragoceni kulturni spomenik že svojo prvotno arhitektonsko podobo, katero so odkrili in jo opisali umetniki in učenjaki, ki so prispeli tudi iz Švedske in Norveške.

Starodavni čedadski kulturni spomeniki so tesno povezani tudi s slovensko zgodovino.

70-LETNICA »PLANINSKEGA VESTNIKA«

Letos praznuje ena najstarejših slovenskih revij, »Planinski vestnik«, 70-letnico svoje obstoja in tudi izhajanja. Poleg »Popotnika« je »Planinski vestnik« edina slovenska revija, ki izhaja nepretrgano (če ne štejemo dveh svetovnih vojn), že 70 let, in so jo naši planinci ustanovili 1895. leta. Njen prvi urednik je bil profesor *Anton Mikuz*, ki je revijo urejal do 1907. leta, nadalje pa jo je skoraj 30 let vodil dr. *Josip Tominšek*. Tretji urednik dr. *Arnošt Brilej* je revijo moderniziral predvsem z izborom člankov, od leta 1949 naprej pa ureja *Planinski vestnik* prof. *Tine Orel*.

Kulturne novice

Dr. *Albert Schweitzer* je te dni praznoval svoj 90. rojstni dan. Se vedno deluje v bolnišnici Lambarene v Afriki.

Rdečo Kitajsko so letos prvič povabili k udeležbi pri Mednarodnem filmskem festivalu v Cannesu, ki bo sredi maja. Uradno povabilo je izročil francoski veleposlanik v Peking, *Lucien Page*, pekinški vladi. Peking pa še ni podal izjave, če bodo vabilo sprejeli.

Znana marksistična revija »Il Contemporaneo« je prenehala izhajati. V uvodnem članku, ki ga je prinesla zadnja številka, je rečeno, da preneha revija izhajati iz ekonomskih razlogov. Revija »Il Contemporaneo« je izhajala deset let in je veljala za eno izmed kulturnih glasil komunistične partije.

Filmska igralka *Claudia Cardinale* se nahaja že kakih 14 dni v Hollywoodu, kjer se pripravlja na snemanje svojega prvega filma, ki bo posnet v Združenih državah. To bo film »Blindfold« (Z zavezanimi očmi), ki ga bo režiral *Filip Dunne*. Glavno moško vlogo bo igral *Rock Hudson*.

Literarno nagrado »Bagutta«, ki so jo letos podelili že 29-letni, je dobil pesnik *Biagio Marin* iz Gradeža za vse svoje pesniško delo. Razsodišču je predsedoval *Riccardo Bacchelli*. Kot znano, piše *Biagio Marin* v gradeškem narečju. Kljub temu je dosegel izredno umetniško popolnost in njegova poezija ima pomen, ki daleč presega okvir dalekne književnosti.

Ruski pisatelj *Mihajl Solohov*, pisec romana »Tih Don«, je pred nedavno spremembo v sovjetski vladi delal že nekaj časa na obširnem življenjepisu *Nikite Hruščova*. *Hruščov* je v zadnjih letih večkrat obiskal pisatelja na domu v njegovih rojstni vasi. *Hruščov* je v svojih govorih tudi večkrat omenjal *Solohova* kot svetel vzgled pisatelja, ki je blizu ljudstvu. Desetletno delo *Solohova* na biografijski *Hruščova* pa je bilo, kot zdaj kaže, zapravljen trud, ker v sedanjih razmerah gotovo ne bo objavljena.

GOSPODARSTVO

Ječmen in koruza v živinoreji

Ječmen in koruza sta pri nas glavni zrnati krmili. — Po svoji kemični sestavi sta si podobna. Beljakovin vsebujeta 9 do 12%, ogljikovih vodikov 60 do 70%, lešnine oziroma celuloze vsebujeta oba malo. Še največja razlika je glede toščice: ječmen vsebuje 2 do 2,5%, koruza pa 5 do 7,5%, torej več kot še enkrat toliko. — Obe krmili sta lahko prebavljivi in zaležeta mnogo, posebno če želimo doseči zvišanje prirastka na mesu in povečati molznost.

Koruza

služi predvsem kot krma za op'anje, zlasti prašičev. V tem slučaju jo krmimo navadno samo, drugače pa predstavlja koruza glavno sestavino večjega dela krmskih mešanic. — S koruzo najprej dosežemo uspeh v pitanju, pri katerem pa ne smemo pozabiti, da je pridobljena mast zelo mehka, oljnata, vsled česar ne ravno priljubljena. Tudi meso — s koruzo krmljenih živali — je bolj mehko, ohlapno. Da se prepreči neljubi pojav te ohlapnosti, krmijo koruzo premešano med korenje — krmska pesa, krmsko korenje, itd. — in s posnetim mlekom ali sirotko. — Prašičem ne krmimo celega koruznega zrnja, ampak zdrobljeno ali zmleto, če le mogoče kuhano. — Goveje živine ne krmimo s samo koruzo, marveč smatramo koruzno moko za glavno snov v sestavljenih krmilih.

Ječmen

vsebuje v primeri s koruzo več beljakovin in manj toščice. Velevažen pa je fosfor, katerega vsebuje ječmen v obliki fosforove kisline in v obliki lecitina. Slednji je nujno potreben za tvorbo mišičevja. Žal vsebuje ječmen premalo apna. — Prebavljivost ječmena je sicer nekoliko manjša od koruzne,

SET IN VINO

Od 6 držav SET (Skupnega evropskega trga) sta največji proizvajalki vina na svetu Italija in Francija. Obe državi skupaj pridelata več kot polovico vsega vinskega pridelka na svetu. Tam pa ga tudi mnogo doma popijejo. Obe državi upata, da bosta z lahkoto prodajali svoje vino v ostale države SET-a, to je zlasti v Nemčijo, pa tudi v države Beneluksa. Same številke vinske proizvodnje bi opravičevale tako francosko in italijansko upanje. Vsaka teh dveh držav pridelala letno okrog 60 milij. hl vina, Nemčija z 52 milijoni prebivalstva pa komaj 4 milij. hl. In Nemci radi pijejo vino...

Kljub temu ni pričakovati posebno živega izvoza vina v Nemčijo, ker je tam vino drago in bi svoboden uvoz italijanskih in francoskih vin v Nemčijo uničil tamkajšnje vinogradništvo. Na to so Nemci zelo ponosni, posebno ker je že skoraj 2 tisoč let staro (iz rimske dobe). Poleg tega imajo Nemci pivo za svojo narodno pijačo in nemško pivo je res dobro.

Neki italijanski gospodarstvenik je izjavil, da kmetijstvo v Italiji nima poklica ne za žitarstvo ne za živinorejo, pač pa za vinarstvo. Če bi v SET ne bila zagotovljena zadostna prodaja italijanskega vina, bi se Italija morala proglasiti za žrtev SET.

a kljub temu ostane ječmen prvovrstno močno krmilo, ki tekne vsem živalim. Primerno je, da v zadnji dobi pitanja prašičev del koruze nadomestimo z ječmenom, da dobimo bolj trdo mast in manj ohlapno meso. Tudi druga pitanja zaključimo s krmiljenjem večjih količin ječmena, če le ni njegova cena previsoka. — Ker vsebuje ječmen precej beljakovin, pa tudi fosforno kislino in lecitin, je zato primerno krmilo za mlade prašiče, breje in doječe svinje. Če pa hočemo izrabiti vso ječmenovo redilnost, ga krmimo kot moko, vlažnega ali skuhanega.

Seveda je ječmen izborno krmilo tudi za goveda. Kot moka premešan med posneto mleko zelo koristi teletom in enako tudi kot moka premešana med seneni napoj: voda + ječmenova moka + deteljna moka. — Kravam mlekaricam zviša ječmenova moka molznost in zboljša mleko. — Ječmenovo moko lahko premešamo tudi med ostala krmila za pitanje goveje živine, ki se tako boljše razvija in daje potem boljše meso.

PERUTNINA IZ ZDA V ITALIJO

Sklenjen je bil sporazum za uvoz zaklane perutnine iz ZDA v Italijo. Amerikanci pravijo, da bodo izvažali v Italijo celo vrsto perutninskih proizvodov (od perja in mesa do raznih konserv in kock za juho). — Ameriški kmetijski minister Freeman je izjavil, da znaša ameriški izvoz perutnine nad 220 milij. funtov (1 funt je malo manj kot 1/2 kg). Od te količine dobi največ Nemčija — 95 milij. funtov, Holandska, Honkong in Japonska po 15 milij., Kanada 13, Švica 8,5 milij. funtov, itd.

KRIZA V MARSALI

Marsala je mesto v Siciliji, ki je dalo ime svojemu glavnemu, če ne edinemu pridelku: vino marsala, ki je po naravi na alkoholu zelo bogato, saj kaže navadno 13 - 14 Ma'iganda. — Danes pa tare Marsalo vinska kriza, izgleda da celo večja kot ostalo Italijo. Soda pristnega vina ne morejo prodati niti po 25.000 lir, kar pomeni, da ga ne morejo oddati po 60 lir liter. Poleg tega je zadnji pridelok vina zelo podvržen kisanju, zlasti ker zaradi visoke vročine v zadnjem oktobru mošti niso dovolj povreli.

V tej stiski se je v Marsali sestalo mnogo okoliških vinogradnikov, ki so preučili položaj in sklenili naj državna in pokrajinska oblast poskrbita, da se znižajo dajatve za destilacijo in se zviša davek na proizvodnjo sladkorja za toliko, da se ne bo izplačalo ponarejati vina s sladkorjem.

Zvišanje cene sladkorja ne bi mnogo prizadelo prebivalstva na Siciliji in sploh v južni Italiji, ker je tam dol poraba sladkorja zelo nizka.

UVOZ BANAN V JUGOSLAVIJO

Tudi v Jugoslaviji imajo radi banane. Uvažajo jih podjetje »Slovenija-Sadje« zlasti iz Gvineje, pa tudi iz nekaterih drugih držav. Po morju prispejo banane v Koper, od tam pa jih prepeljejo s kamioni v Zalog pri Ljubljani kjer je na razpolago velika hladilnica oziroma zorišnica za banane. V to prispejo banane v grozdih skrbno ovite v slamo in juto. V zorišnici jih najprej odrežejo z vej, vložijo v zabojčke, pustijo zoreti v srednjem 3 dni, nakar jih odpremiijo v vagoni po celi državi. Tako dozorene banane so sveže in tudi cenene.

MODRA GALICA SE JE PODRAŽILA

V letu 1964 se je baker zelo podražil in temu sorazmerno tudi modra galica, v kateri predstavlja baker 1/4 teže. — Trenutno je modra galica po 23 do 26.000 lir za stot na debelo.

Krompir v zimski zalogi

Kmetovalec navadno nima možnosti, da bi uredil za svoje pridelke — take zaloge, kot jih predpisuje moderno gospodarstvo. Prav pa je, da kmetovalec ve, kakšna naj bi bila taka zaloga; mogoče bo pa le kaj prilagodil.

Zaloga ne sme imeti cementiranih tal, lahko pa so iz opeke ali tudi iz trdega lesa. Prostor naj ne bo presvetel in ne pretemen. Dnevna svetloba škodi, ker je dihanje krompirja potem prehitro in gomolji pozelenijo. Zelenilo v gomoljih pa je strup in tak krompir mora biti kuhan ali pečen, preden ga smeta žival in človek povžiti. — Škodi pa tudi premočna tema. Najboljša je medla luč. — Važno je vprašanje toplote. Pri previsoki toploti začne krompir močneje dihati — krompir je živa stvar — in kaliti, pa tudi zeleneti ter hitro izgubljati na teži. Prehladno pa tudi ne sme biti, ker postane krompir sladek, potem pa zmrzne. Če se toplota nato dvigne, začne krompir gniti, ker so celice v krompirju vsled zmrzali raztrgane in stene celic ne nudijo nobenega odpora napadajočim bolezenskim klicam. — Najprimernejša toplota za krompirjevo zalogo se suče med 1° in 6° C nad ničlo.

Umljivo je tudi, da ne smemo krompirja hraniti na prepihu. Krompir na prepihu pozeleni. Nasprotno pa je zelo važno pravilno zračenje, če so gomolji na kupu, ki pa naj ne bo višji od 120 cm. Zračimo z lesenimi dimniki: 3 ali 4 ozke deske prevrtamo na več mestih, jih zbijemo skupaj in jih postavimo pokonci sredi krompirjevega kupa. Taki zračniki naj bodo postavljeni na razdaljo enega metra v vsako smer, naj vedno segajo do dna kupa, zgoraj pa kup presegaajo. Skozi take dimnike dobi krompir dovolj zraka, in skozi nje uhaja tudi morebitna vročina, ki bi se delala sredi kupa in ki bi drugače pospeševala gnitje. — V modernih manjših zalogah hranijo krompir v lesenih košaricah in zabojčkih (kofah), ki imajo 3 ali 4 cm daljše ogelneke, kot je višina zabojčka, tako da se lahko postavijo eden na drugega in ostane med njimi vedno nekoliko prostora, po katerem lahko kroži zrak.

Predpogoj za uspeh pri hranjenju krompirja pa je, da pridejo v zalogo samo celi in zdravi gomolji, ki tudi ne smejo biti premokri. Nadalje je potrebno zalogo krompirja od časa do časa pregledati in odbrati vse bolne ali drugače nakažene gomolje.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

Tirolski Nemci so sklenili podpisati sporazum z domačimi fašisti. Nemško ljudstvo si po tolikih bojih in prepirih želi mirnega življenja z Italijani. Glas o sporazumu na Tirolskem se je hitro razširil tudi v naše kraje.

Vsi smo čutili, da je sporazum na Tirolskem tudi za naše kraje velikega pomena.

143.

Dr. E. BESEDNJAK

Zato smo pazno zasledovali časopisje v državi in čakali, da izvemo kaj bolj natančneга o sporazumu.

Toda glej, kar naenkrat je vse časopisje utihnilo, zavlada je mrtvaški molk. Čitali smo sicer, da se je veliki fašistovski svet v Rimu pečal s sporazumom na Tirolskem, toda za nobeno ceno nismo mogli izvedeti, ali je sporazum od Mussolinija potrjen ali zavržen in kakšna je njegova vsebina.

SPORAZUM ODKLONJEN

Že se je zadeva pozabljala, ko je kar naenkrat udarila v svet novica, da je fašistovsko vodstvo sporazum z Nemci odklonilo. Tirolski fašist Brescian je raztrgal tajnost in izklepetal uredniku lista »Il Giornale di Roma«, kako so se vršile in kakšne so bile razprave v velikem fašistovskem svetu v Rimu.

Vse ozadje fašistovske politike je žarko razsvetljeno. Sedaj ve vsa javnost, da je najvišje vodstvo fašistovske stranke pod predstvom Mussolinija uničilo sporazum, ki so ga Nemci sklenili z domačim fašizmom na Tirolskem.

Zakaj? Ali je bilo v njem kaj protidržavnega? So morda speljali nemški politiki do-

mače fašiste na led in si znali zagotoviti posebne pravice na škodo Italijanov? Po mnenju fašistovskega vodstva je bil sporazum na Tirolskem veliko zlo za Italijo. Brescian pravi v listu »Il Giornale di Roma«, da je vsebina sporazuma z Nemci grozna.

Kaj se je zgodilo? Fašistovska stranka se je v sporazumu z Nemci obvezala, da ne bo skušala nikdar raznarodovati nemškega ljudstva! To je v sporazumu prva krivica proti Italijanom.

Toda to še ni vse. Fašisti bi morali dati tirolskim Nemcem pravico, da govorijo v državnih uradih in občinskih pisarnah svoj materin jezik. Dovoliti bi jim torej morali, da na svoji zemlji govore tudi pred oblastmi svoj jezik. To je v sporazumu druga vabovpajoča krivica proti Italijanom.

Toda še druge reči so bile zapopadene v dogovoru med Nemci in fašisti. Nemci so zahtevali, naj na nemške vloge dobivajo od državnih in občinskih uradov nemške odgovore. Pomislite, kaka krivica bi se bila zgodila Italijanom!

Ali povedali še nismo krone vseh krivic, ki je zapopadena v sporazumu. Nemci so bili tako nesramni, da so zahtevali za nemško ljudstvo nemške ljudske in srednje šole. Ali ni to nezasljučna krivica proti Italijanom?

NJIHOV CILJ

Veliki fašistovski svet je načrt sporazuma tako uničil in tirolski fašisti so bili pošteno ozmerjani. Kaj hoče torej doseči in kaj zasleduje fašizem?

Vladna stranka si je postavila, kakor vidimo, tale cilj: raznaroditi Nemce, to se pravi, napraviti iz njih Italijane.

Nemci morajo govoriti italijanski na občini in na državnih uradih, pisati ne smejo v svojem jeziku, temveč v tujem. Namesto nemških šol morajo Nemci obiskovati italijanske. Vlada jim hoče vzeti značaj, njih otroke potujčiti.

Kjer se glasi danes nemški jezik, kjer prebiva danes nemško ljudstvo, naj bi zvenela s časom italijanska govornica in živelo laško ljudstvo.

Ta fašistovski program je bil tudi za naše ljudstvo neizmerne važnosti. Kar je nameraval namreč fašizem z Nemci, to je nameraval tudi s Slovenci in Hrvati. Nemci in Slovani morajo tekom let žginiti z obličja zemlje.

Mi smo bili fašistom za njih odkritost hvaležni, ker smo se znali po tem ravnati.

NOVA POLITIKA

Svoje pravo mišljenje je začel fašizem takoj kazati. »Straža« je poročalā, da so bile občinske in deželne doklade, kakor tudi občinski in deželni davki raztegnjeni na nove pokrajine.

Med občinskimi davki se v Italiji lahko pobira davek na javne napise. Na podlagi tega zakona so bile občine upravičene zahtevati davek za tuje napise. V »Gazzeta Ufficiale« je vlada objavila odlok z dne 11. februarja 1923., katerega člen 4. se glasi: »Ako gre za javne napise v tujem jeziku, je davek obvezen in se mora pobirati v štirikratnem znesku.

Jedro novega odloka je sledeče: prej so italijanske občine obdavčile tuje napise samo z dvakratnim zneskom, danes pa omenjeni odlok sili občine, da morajo pobirati za tuje napise Slovanov in Nemcev občinski davek, in sicer v štirikratnem znesku.

(Dalje)

Mr. Harry Hatley je dobil s šestnajstim letom v neki zasebni šoli, nato pa na enem tistih velikih zavodov, na katere je Anglija po pravici ponosna, vzgojo pravega gentlemana. Vendar pa mu študij ni bogvekaj prijal. In ker je bil edini sorodnik, ki mu je še ostal, nesposoben in neveden človek, je lahko Harry že tedaj svobodno zapravljaj svoj čas z vsakovrstnim elegantnim in lahko miselnim kratkočasjem. Dve leti zatem je ostal sam na svetu in skoraj brez vsega. Po svoji naravi in vzgoji je bil namreč nesposoben, da bi se lotil česar koli praktičnega. Znal je samo prepevati sentimentalne popevke in se pri tem lepo spremljati na čembali; znal je igrati gracioznega, čeprav plahega kavalirja, in kazal je precejšnje nagnjenje za šah. Narava pa ga je bila obdarila s kar najprijetnejšo zunanostjo, ki si jo je mogoče predstavljati. Imel je plave lase, golobje oči in na ustnicah mu je vedno igral lahen nasmešek, pri tem pa je izražal njegov obraz tudi prijetno melanholijo in nežnost. Njegovo vedenje je bilo zelo vpludno, ljubko. Vsekakor pa ni bil človek, ki bi mu lahko zaupali vodstvo armade ali predsedstvo vlade.

Po srečnem naključju in z nekaj priporočili je dobil službo kot zasebni tajnik pri generalmajorju Siru Thomasu Vandeleurju C. B.

Sir Thomas Vandeleur je bil star okrog šestdeset let, imel je debel glas ter je bil jezljive in nekoliko nasilne narave. Govorilo se je, da mu je podaril kašgarski maharadža, pri katerem je služil za časnika, bogve iz kakšnega razloga, morda za neko uslugo, o kateri so se širile čudne govorice, katerih resničnost pa so ponovno zanikali, šesti največji diamant na svetu. Ta dar je na mah spremenil generala iz reveža v bogatina in iz neznanega vojaka v enega najelegantnejših »viveurjev« londonske družbe. Posednik maharadževega diamanta je bil dobro sprejet celo v najbolj zaprtih krogih, tako da si je mogel s časom najti tudi mlado in lepo dekle iz dobre družine, ki je privolila v to, da poroči Sira Thomasa Vandeleura, samo da bi postal diamant tudi njen.

V tistih časih so govorili, da kakor enako privlačuje enako,

1

R. L. STEVENSON

MAHARADŽOV DIAMANT

Zgodba o škatli za trakove

tako je en dragulj privlačil drugega. Gotovo je, da je bila Lady Vandeleur že kot oseba sama pravi dragulj in celo eden najbolj blestečih, poleg tega pa se je znala kazati svetu vložena v kar najbolj dragocen okvir. Ugledni poznavci so zagotavljali, da je ena izmed treh ali štirih najbolj obločenih žensk v Angliji.

Harryjeva služba generalovega tajnika nikakor ni bila težka, treba pa je tudi povedati, da je čutil Harry poseben odpor do vztrajnega dela: zoprno mu je bilo, da bi si mazal prste s črnolom, in očarljivost Lady Vandeleurjeve in njenih toalet so ga pogosto zvajljale iz knjižnice v salon.

Z ženskami je bil Harry zelo domač, bistro in vneto je znal kramljati o modi in najbolj srečen je bil, kadar je lahko razpravljaj o barvi kakega traku ali če ga je poslala gospa s kakim naročilom k modistki. Tako se je zgodilo, da je korespondenca Sira Thomasa v kratkem zelo zaostala, njegova žena pa je dobila še eno hišno.

Toda nekega lepega dne je general, ki je bil eden najbolj sitnih generalov na svetu, besno planil iz svojega naslanjača in dal vedeti svojemu tajniku, da ga ne potrebuje več, z eno tistih zgovornih kretenj katerih se gentlemani le poredko poslužujejo. Na nesrečo so bila vrata odprta in Mr. Hatley se je valil po vseh stopnicah naprej.

Ko se je pobral, je bil ves povaljan in globoko užaljen, tembolj, ker se je čutil kot ustvarjen za življenje v generalovi hiši! Vedno v družbi prijetnih ljudi, malo dela in obilo jela; poleg tega pa še tista ljuba zadoščenja v gospejinem salonu, katero je obsipaval v svojem srcu z najslajšimi nazivi.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Vratar Jašin o samem sebi

Vratar sovjetske nogometne reprezentance Lev Jašin si je priboril častni naslov najboljšega nogometaša leta 1964 ter se tako zaslužen pridružil častni trojki najboljših vratarjev na svetu: Špancu Zamori, Čehu Planički in Avstrijcu Hidenu.

Jašin je na lestvici porazil odlične nogometaše, kot so napadavci Greaves, Eusebio, Puskas, Bergmark, itd. Po dolgih letih je prvič letos osvojil to trofejo vratar.

Ceprav je star že 35 let, ima Jašin odlične reflekse. Njegove dolge roke, močne kot klešče, točnost postave v vratih so večkrat nepremagljive ovire za napadavce, ki zaman skušajo stresti njegovo mrežo. Izkušnost, hladnokrvnost in avtoriteta nad svojimi igralci omogočajo Jašinu, da je še bolj nepremagljiv. Potrdil je to v več tekmah in posebno v dvobojih proti Angliji in proti Italiji.

»Pet in trideset let sem star«, je dejal Lev Sergejevič Jašin, vratar moskovskega Dinama in sovjetske reprezentance, »kar za vratarja ni veliko, ker se ta pozno nauči svojega dela.« Jaz se ga nisem naučil prej kot s petindvajsetimi leti. Prej sem igral za rezerve Dinama in prejema, sem precej golov. Zabil mi ga je celo vratar iz svojega kazenskega prostora, toda pozneje sem se naučil. Še vedno imam kako napako, vendar ni več časa da jo popravim.«

Nikoli se ne mečem po tleh, mi očitajo, toda vratar mora vedeti, kam bo šla žoga, drugače ni vratar. Pravijo, da včasih dobim gol, ker niti ne

skušam ujeti žoge v skoku kot drugi vratarji, toda povedati moram, da v mrežo zletijo žoge, ki jih ne vidim, ali pa, če kdo zgreši strel. Samo za takšne strele ni moč pripraviti obrambe. Obrambo je treba pripraviti prej ali pa jo je nepo- rebno poskusiti. Pravijo, da sem pretežak za skoke, toda tehtam 82 kg in visok sem 184 cm. Trdijo, da žog ne pričakujem na prstih, toda jaz sem nogometni vratar in ne plesni igralec. Očitajo mi, da ne tečem niti takrat, kadar prihajam z moštvom na igrišče. Očitajo mi tudi, da branjeno žogo ne dvignem k prsim, temveč jo držim spodaj in da moje parade niso dramatične. Pravijo, da ni videti pri meni, da bi se posebno trudil, toda moja igra ni laž, ker sem nastopil na dveh svetovnih prvenstvih in na več kot petdesetih tekmah.

»Očitajo mi,« nadaljuje Jašin »da je moja igra slučajna. Pri nas pravijo, da slučaj spremlja le človeka, ki ga pelje za roko. Pravijo, da v moji igri ni strasti, toda igram nogomet od 14. leta. Ko bom prenehal igrati, bom poskusil kot trener, čeprav pravijo, da so vratarji redkokdaj dobri vaditelji. Preden sem bil vratar, sem delal v železarni, toda zdaj si ne morem zamisliti drugega življenja kot z nogometom. Kadar sem prost, hodim na Kovskovo jezero v tajgi, kjer lovim ribe ali pa se sprehajam v gozdu.«

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

BO NA SPLOŠNO ŽELJO OBČINSTVA PONOVILO

V NEDELJO, 31. JANUARJA, OB 16. URI V KULTURNEM DOMU

VEČER SLOVENSKE SODOBNE DRAMATIKE

Primož Kozak
DIALOGI

Igor Torkar
ŠTUDENTSKA SOBA

Saša Vuga
BERNARDEK

Priredba in odrska postavitvev: JOZE BABIČ

Prodaja vstopnic vsak dan od 11. do 14. ure ter eno uro pred pričetkom predstav pri blagajni Kulturnega doma.

Izdajatelj: »Novi list« d. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

ZABAVNA OPRAVIČILA

Večkrat se pripeti, da pošljejo starši ali njih zastopniki prav zabavna opravičila na šolo, če je njih sinko ali hčerka izostala od pouka. Nekdo se je potrudil, da je zbral nekaj teh cvetk. Iz šopka naj jih pa še mi nekaj izberemo za pouk in kratek čas.

Neka mati je takole zapisala v opravičilu:

Spoštovana gospodična! Naša Rezika je obolela. Kriva je pa tale računska naloga: »Koliko časa potrebuje učenka, da pojé 20 jabolok, če potrebuje za vsako jabolko eno minuto.« Pojedla jih je že 12, pri trinajsti se ji je zaletelo in smo morali po zdravniku.

Opravičite, prosim, mojega sina pri itali jansčini. Prijela ga je takšna hripavost, da še slovensko ne govori.

Moj sin ne more danes v šolo. Doma namreč koljemo.

Naša mama je včeraj dobila malega. Hči zato ne more k pouku. Če se bo jutri še kaj podobnega pripetilo, prosim že vnaprej za opravičilo.

Opravičite našega Frančka, ker mora pomagati pri hiši. Dobil je sestrico. Didaktični ravnatelj je že dovolil.

Če ne bo jutri hčerke v šolo in jo bo mati opravičila z boleznijo, je to laž. Žena se je mudila ves dan pri frizerki in šivilji, hči je pa morala paziti na otroka.

Mati: Sporočate mi, da je Tonček nagaživ in nemaren. Ves njegov oče! Paglavca le trdo prijemite. Očeta bom pa jaz vzela v šolo!

ŽENA IN DOM

Moda za vas

Kaj menite o škornjih, ki jih nosijo ženske? Meni se zdi, da so grdi (namreč visoki škornji) celo na pruskih nogah, kaj šele na ženskih. Ne vem, kateri vrag (reči: modni »kreator«) je premotil ženske, da so se začele obuvati v škornje. Jaz sem sicer občudovavec ženskega spola, ampak ženske, ki »marširajo« s takimi škornji do kolen po ulici (v tej mili zimi!)... Skratka: zelo sem razočaran. Kaj pravi urednica vaše rubrike k temu?

SE NE PRESTAR MOZAK

Popolnoma se strinjam z vami in pozivam vse ženske, naj se z dobršno mero avtokritike pogledajo v ogledalo, če so »godne« za škornje, posebno če so visoki do kolen. Le malo jih je takih, ki si jih lahko privoščijo in ki ne razočarajo kritičnega očesa. Upam, da bo ženski spol upošteval mnenje svojega »občudovalca«.

Rada bi, da bi napisali kdaj kaj tudi o modnem perilu. Kaj diktira zdaj moda v tem pogledu. Je pričakovati kakšne spremembe za spomlad in poletje, n. pr. spet naškrobljena spodnja krila?

DEKLE

Nekaj novosti je tudi na tem polju. Naškrobljena spodnja krila ne bodo spet prišla na dan, pač pa bomo poletni nosile kombineže samo do pasu iz »bičajnega« nylona. Za noč so spet moderne dolge spalne srajce z globokimi izrezi, okrašenimi s čipkami. Nove barvne kombinacije so: belo s črnim, belo z rdečim ter roza s črnim. Baby doll je še vedno priljubljen pri mladih dekletih in to so upoštevale tudi modne hiše ter dale na trg nešteto lepih variant.

M. M.

Razgovor med nami

Imam fanta, ki šepa na eno nogo (posledica otroške paralize — tedaj še ni bilo Sabinovega cepiva!). To me ne moti. Moti pa njega to, da jaz rada plešem, on pa se ne upa spustiti na parket plesne dvorane, ker se sramuje, čeprav sedi pri mizi in me gleda, ko plešem z drugimi (četudi ne prav pogosto, kljub temu, da bi rada) in trpi, vendar tega ne mara pokazati. Opazim pa to jaz po njegovi slabši volji. Kaj storiti, Ali se naj popolnoma odpovem plesu, ko pa tako zelo rada plešem?

ROSANNA

Imaš fanta rada? Potem mu ne delaj težkega srca in se odpovej plesu. Po drugi strani pa ga skušaj pripraviti do tega, da se tudi on včasih zavrti — seveda najprej doma, ko ni ljudi okrog vaju.

Se dajo na domačem plinskem štedilniku ocvreti krofi? In kako se to naredi? Prosim tudi za dober recept (brez marmelade, ki je pri nas nihče ne mara v krofih).

GOSPODINJA

Pust se bliža in o pustu se cvrejo krofi. Zato naši bralki rada dam nekaj nasvetov: najprej, da bodo krofi (ali krapi) lepo vzhajali, mora biti kuhinja topla. Najlepše se pa ocvrejo na štedilniku na drva, tudi na električnem še gre, pri plinu pa je nerodno to, da je plamen premočan in se le težko regulira. Kar se tiče testa, je treba paziti, da je nekoliko mehkeje od normalnega kvašenega testa. Sicer pa je najbolje, da postrežem kar z receptom:

Deni v skledo 1 kg moke, vlij vanjo nekoliko vzhajan kvas iz 6 dkg kvasa, košček sladkorja in 1/16 litra mlačnega mleka, primešaj h kvasu malo moke, ter naj še dobro vzhaja. Medtem pa žvrkljaj v lončku pol litra mlačnega mleka, 10 dkg sladkorja, 10 dkg presnega masla, 6 rumenjakov, malo soli, dve žlici ruma, malo limonove lupine; vse to dobro žvrkljaj, vlij h kvasu v moko in zamesi testo ter ga prav dobro vtepi. Pri tem pa naj dvigaj s kuhalnico testa preveč visoko, temveč vtepij tako, kakor da bi hotela testo s kuhalnico sekati, da bodq v testu drobni mehurčki. Ko je testo dobro vtepeno, ga pokrij in postavi na topel, a ne preveč vroč prostor, da vzhaja. Potem deni testo na desko, potreseno z moko, ga rahlo razvaljaj za prst debelo in izkroži iz njega z obodom krape. Položi jih na prtič, potresen z moko, jih pokrij in deni na topel prostor, da vzhajajo. Dobro je, da napol vzhajane obrneš, da lepše vzhaja še spodnja stran. Medtem vlij v kozico sveže semensko olje, tri prste visoko. Ko je dobro vroče, kozico odstrani od ognja, da se olje nekoliko ohladi, deni vanj vzhajane krofe, a ne preveč naenkrat, ker se potem ne cvrejo lepo. Ko jih deneš v kozico, jih pokrij za nekaj časa, in ko so spodaj zlato rumeni, jih obrni, a sedaj jih ne pokrij več. Ko so še na tej strani rumeni, jih poberi iz olja in deni na cedilnik, da se odtečejo. Potem jih položi na pivnik, nato pa na krožnik ter jih potresi z vaniljevim sladkorjem.

MARTINA

259. Stari lovec se ni zganil. Gledal je McTaggarta, ki je držal Nepeesu v rokah. Mladenka je odprla oči. Barecjevo telo ob zidu je lahko zadrževalo. Tišino je pretrgal Nepeesin stok. Pierrot se je premaknil. Spregovoril je: »Usoda me je še v pravem času pripeljala nazaj, gospod. Tudi jaz sem namreč zavil na vzhod in opazil sledove vaših sani!«

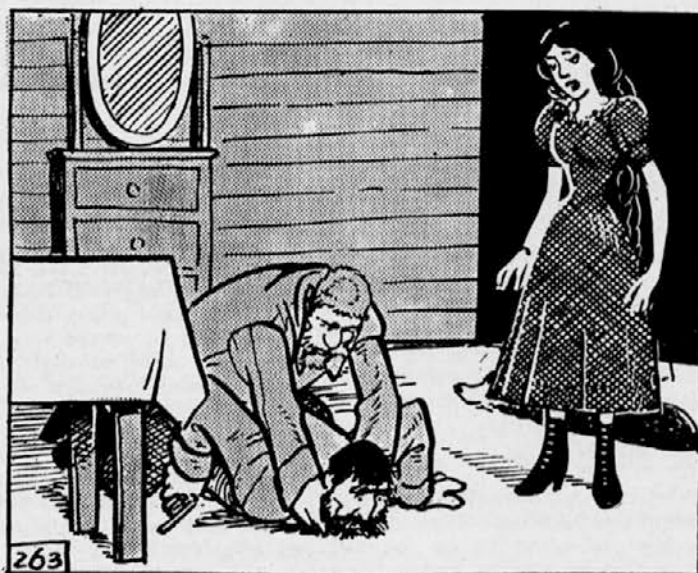
260. Tudi Pierrot je bil pustil puško zunaj na saneh. Pogledal je McTaggarta. Trgovec je buljil v njega. V obeh pogledih je bila skrita smrtna groznja, nobeden od njiju pa ni segel po orožju. Počasi sta se začela bližati drug drugemu. Da, borila se bosta z golimi rokami, borila kakor dve divji živali, borila prav do smrti.

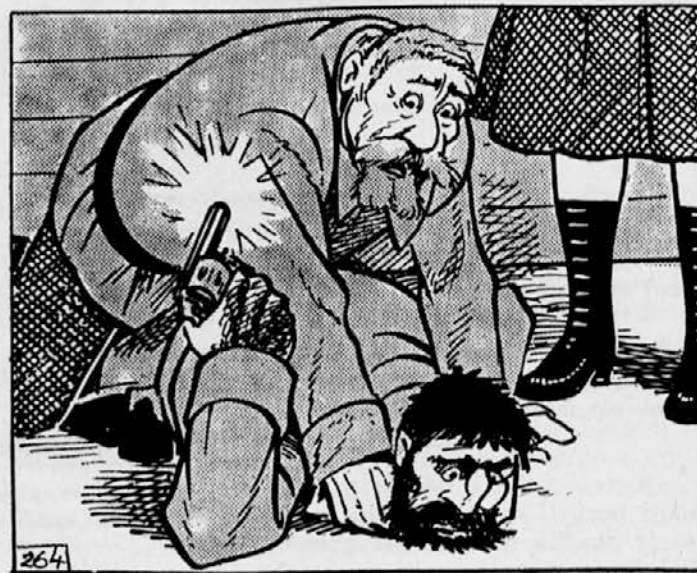
261. McTaggart je bil večji in močnejši, toda Pierrotova jeza je bila hujša od trgovčeve telesne moči. V trenutku je Pierrot podrl McTaggarta na tla, potisnil njegovo čokato telo navzdol in ga neusmiljeno stisnil za grlo. Vrat je pokal pod železnim prijemom Pierrotovih prstov. McTaggart je težko scepel, obraz mu je zalivala škrlatna rdečica.

262. Hladen zrak, ki je zavel skozi vrata, Pierrotov glas in hrup borbe so kmalu predrámili Nepeesu. Ko jo je bil McTaggart izpustil, je padla na tla poleg Barecja. Preden je pogledala očeta, so se njene oči zaustavile na psu. Barec je živel! Telo mu je podrhtevalo, oči je odprl in ko je zagledal Nepeesu, je poskusil dvigniti glavo.

263. Nepeesu se je dvignila na kolena in pogledala očeta. Pierrot je slišal njen veseli klic, ko je videla, da je oče v boju močnejši. S težavo, vsa omotična je vstala. Z nekim zadovoljstvom je opazovala McTaggartov dušiči se obraz. Niti Pierrot, niti Nepeesu nista opazila, kako so se trgovčevi prsti stegnili proti ročaju samokresa.

264. Neopazno je povlekel orožje iz toka. Počasi in previdno je začel dvigati roko in je pripravil na strel. Zagrmel je strel in za njim še eden. Pierrotovi prsti so popustili. Nepeesu, ki se sprva ni zavedala, kaj se je zgodilo, je s prestrašenim krikom planila k očetu.